

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра хірургічних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ
”

Перший проректор
Іщенко Н.М.

“ ” _____ 2022
року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ХІРУРГІЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ОНКОЛОГІЯ ТА НЕЙРОХІРУРГІЯ

Спеціальність 221 «Стоматологія»

Розробник

Неделєв О.І.

Завідувач кафедри розробника

Снісаренко П. І

Гарант освітньої програми

Клименко М. О.

Директор інституту

Грищенко Г. В.

Начальник НМВ

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Хірургія, в тому числі онкологія та нейрохірургія	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	221 «Стоматологія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Медицина	
Рівень вищої освіти	Другий	
Статус дисципліни		
Курс навчання	3-4 рік	
Навчальний рік	2022/2023	
Номери семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	6-й, 7-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	6 кредити (3 / 3) / 180 годин	
Структура курсу: – лекції – практичні заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	35 год. (20 / 15)	
	70 год. (34 / 36)	
	75 год. (40 / 35)	
Відсоток аудиторного навантаження	58%; СРС 42%	
Мова викладання	Українська, англійська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	Залік за 6-й та 7-й семестр	

2. Мета, завдання та заплановані результати навчання

Мета та завдання навчальної дисципліни:

– **Метою вивчення навчальної дисципліни**

Модуль 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів шії, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології»,

Модуля 2 «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології»

є оволодіння систематизованими знаннями з будови тіла людини в різних ділянках та формування практичних умінь топографо-анатомічного виконання оперативних доступів та оперативних прийомів; навиками догляду за хірургічними хворими, основами клінічного обстеження хірургічних хворих; знайомство з принципами хірургічних методів лікування і семіотикою основних видів хірургічних захворювань; обґрунтованого формування клінічного діагнозу і визначення подальшої тактики лікування, засвоєння теоретичних та практичних знань з етіології, патогенезу, типових та атипичних клінічних проявів, методів діагностики, консервативного та оперативного лікування, реабілітації хірургічної, онкологічної та нейрохірургічної патології у межах, відповідних підготовці лікарів-стоматологів з урахуванням особливостей спеціальності 221 «Стоматологія».

Основні завдання під час вивчення дисципліни

Модуль 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів шії, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології» та

Модуля 2 «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології»:

- Знати основні принципи організації хірургічної допомоги населенню України.
- Аналізувати результати обстеження стоматологічних хворих при загальній хірургічній патології.
- Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у хірургії.
- Застосовувати методи статистичного аналізу медико-біологічних даних.
- Проводити обстеження пацієнта з хірургічними захворюваннями.
- Визначати найбільш поширені клінічні симптоми і синдроми в клініці хірургічних хвороб.
- Визначати тактику ведення хворого при найбільш поширених хірургічних захворюваннях та їх ускладненнях.
- Надавати невідкладну медичну допомогу при невідкладних станах у хірургії.
- Знати основні принципи організації онкологічної допомоги населенню України.
- Визначати найбільш поширені клінічні симптоми і синдроми в клініці онкології.
- Визначати тактику ведення хворого при найбільш поширених онкологічних захворюваннях.
- Демонструвати принципи онкологічної деонтології.
- Визначати етіологічні і патогенетичні фактори найбільш поширених нейрохірургічних захворювань.
- Визначати тактику ведення нейрохірургічних хворих та аналізувати дані допоміжних обстежень.
- Оцінити типову клінічну картину та ставити попередній діагноз основних нейрохірургічних захворювань.
- Аналізувати основні показники лабораторно-інструментальних методів дослідження нейрохірургічних хворих.
- Ставити діагноз та надавати екстрену медичну допомогу нейрохірургічним хворим при невідкладних станах.
- Мати уявлення про методи відновного лікування нейрохірургічних хворих.

Програмні результати навчання

Результати навчання для дисципліни:

по завершенню вивчення навчальної дисципліни **Модуль 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів шії, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології»**, студенти повинні

Знати:

- основні етапи розвитку хірургії взагалі та вітчизняної зокрема, основні вітчизняні хірургічні школи, організацію хірургічної допомоги в Україні, положення медичної етики та деонтології;
- види антисептики та асептики, антисептичні препарати та методи їх застосування;
- основні методики клінічного та інструментального обстеження хірургічного хворого;
- визначення, класифікацію, клініку кровотеч, ступені тяжкості, методи зупинки кровотечі, методику переливання крові та лікувальну тактику при ускладненнях;
- класифікацію, патоморфологію, клініку, види загоснення та методику лікування ран, техніку первинної та вторинної хірургічної обробки ран;
- класифікувати та діагностувати опіки з урахуванням площі та глибини ураження, відмороження;
- види гострої хірургічної, в тому числі, гострої анаеробної інфекції, гострої та хронічної специфічної інфекції;
- визначення системної запальної реакції та сепсису, їх патоморфологію, клініку, діагностику та лікування;
- основні хірургічні захворювання щитовидної залози, класифікацію патології, основні клінічні прояви, а також принципи їх лікування;
- класифікувати захворювання молочної залози, ідентифікувати клінічні особливості перебігу гострих, дисгормональних захворювань та раку молочної залози; методи консервативного лікування, показання до оперативного втручання та його варіанти;
- класифікацію, клінічні особливості перебігу захворювань легень та плеври, раку легень, провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, визначити методи їх консервативного і оперативного лікування;
- захворювання стравоходу, клінічні особливості перебігу, діагностику і диференційну діагностику захворювань стравоходу та раку стравоходу; методи консервативного лікування, показання до оперативного втручання та його способи;
- анатоמו-топографічні дані будови середостіння, захворювання органів середостіння, визначити етіологію, патогенез, клініку, діагностику, методи лікування медіастиніту;
- клінічні особливості перебігу захворювань венозного та артеріального периферійного русла; діагностика і диференційна діагностика захворювань периферійних судин, методи консервативного і оперативного лікування;
- різновиди гриж передньої черевної стінки та рідких видів гриж, діагностика і диференційна діагностика ускладнених гриж, метод оперативного лікування;
- клінічні особливості перебігу захворювань жовчного міхура та жовчновивідних проток, методи оперативного і консервативного лікування;
- особливості малоінвазивної хірургії, зокрема, оперативного втручання – відеолапароскопічної холецистектомії;
- місце нейрохірургії як науки, галузі практичної медицини і учбового предмету;
- методичні основи та схеми клінічного обстеження пацієнта: дослідження черепно
- мозкових нервів, рухових, чутливих функцій і т.д.;
- зміни спинномозкової рідини та менінгеальний симптомокомплекс;
- параклінічні методи обстеження пацієнтів (нейровізуалізаційні, ультразвукові та електрофізіологічні);
- клініко-діагностичні інтерпретації показників найважливіших лабораторно-інструментальних досліджень;
- найважливіші симптоми та синдроми у клініці нервових хвороб та їх семіологічне

тлумачення;

- найважливіші питання клінічної нейрохірургії: судинні, запальні, травматичні ураження головного та спинного мозку, захворювання периферичної нервової системи, вертеброгенні захворювання, паранеопластичні процеси головного та спинного мозку, їх етіологічні та патогенетичні фактори формування;
- сучасні методи діагностики, лікування та профілактики нейрохірургічних захворювань, враховуючи принципи доказової медицини.

Вміти:

- використовувати антисептичні препарати в хірургічній практиці, стерилізувати перев'язочний, шовний матеріал, білизну та інструментарій, підготувати руки хірурга та операційне поле до операції;
- на основі даних обстежень сформулювати попередній, клінічний та заключний діагнози;
- сформулювати показання до операції, визначити ступень ризику та вид оперативного втручання;
- транспортувати, годувати хірургічного хворого, стежити за пов'язками та дренажами, попереджувати виникнення пролежнів;
- зупиняти зовнішні кровотечі, визначити ступінь крововтрати, групу крові та резус-фактор, провести проби на сумісність та перелити кров за показаннями, надати першу допомогу при гемотрансфузійних ускладненнях;
- надати першу допомогу та опрацювати план лікувальних засобів при невідкладних станах;
- діагностувати шок, надавати першу допомогу, визначити лікування;
- проводити первинну та вторинну хірургічну обробку ран, медикаментозне лікування ран;
- накладати марлеві пов'язки на різні сегменти тіла;
- діагностувати та лікувати гнійну, анаеробну та специфічну інфекцію;
- відпрацювати тактику вирішення асоційованих зі СНІДом хірургічних проблем;
- діагностувати системну запальну реакцію, сепсис;
- надавати першу допомогу, здійснювати транспортну іммобілізацію, накладати пов'язки при різних видах пошкоджень на різні ділянки тіла;
- визначити глибину і площу термічних уражень, надавати першу допомогу та лікувати хворих з опіками, відмороженням, електротравмою;
- проводити екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоці, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця;
- оволодіти методами забезпечення прохідності дихальних шляхів, фіксування язика;
- виконувати штучне дихання;
- проводити непрямий масаж серця;
- здійснювати серцево-легеневу реанімацію в алгоритмі проведення як одним, так і двома реаніматологами;
- визначити групи крові та резус-фактор;
- переливання крові та кровозамінників;
- підготовка рук хірурга до операції;
- обробка операційного поля;
- проводити місцеву анестезію;
- брати участь у проведенні наркозу;
- асистувати на хірургічних операціях;
- пальцьове обстеження прямої кишки;
- катетеризація сечового міхура;
- брати участь у вправлянні вивихів;
- введення протиправцевої сироватки та анатоксину;

- оцінити неврологічний статус пацієнта (обстеження обсягу активних та пасивних рухів, тонусу і сили м'язів, сухожилкових, періостальних, шкірних рефлексів).
- виділити та зафіксувати провідний топічний синдром та встановити клінічний діагноз;
- трактувати основні показники допоміжних методів обстеження в неврологічній клініці (електрофізіологічних, ультразвукових, рентгенологічних, комп'ютерно-томографічних);
- самостійно обстежувати хворих із нейрохірургічною патологією зі складанням історії хвороби та призначенням сучасної діагностики та лікування, враховуючі принципи доказової медицини;
- виявити ознаки невідкладного стану людини, за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, закладі охорони здоров'я, його підрозділі), використовуючи стандартні методики фізикального обстеження та можливого анамнезу, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм;
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці нейрохірургії.

Модуль 2 «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології» студенти повинні

Знати:

- клінічні особливості перебігу гострого апендициту, ознаки ускладнень гострого апендициту, диференційна діагностика гострого апендициту та іншої гострої хірургічної патології органів черевної порожнини, хід оперативного втручання;
- класифікація захворювань підшлункової залози, діагностика і диференційна діагностика гострого панкреатиту та його ускладнень, особливості перебігу гострого панкреатиту, лікування, показання до оперативного втручання та його варіанти при гострому панкреатиті та його ускладненнях;
- клінічні особливості перебігу виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, методи консервативного і оперативного лікування;
- діагностика і диференційна діагностика ускладнень виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, лікувальна тактика, показання до оперативного втручання та його методика при перфоративній виразці, кровоточачій виразці, стенозі;
- ускладнення виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки: перфоративну виразку, кровоточачу виразку, стеноз, лікувальна тактика та оперативні втручання при ускладненнях виразкової хвороби;
- методи лікування гострої кишкової непрохідності, діагностика і диференційна діагностика;
- клінічні особливості перебігу перитонітів, діагностика і диференційна діагностика перитонітів, розповсюжені та обмежені форми перитоніту;
- клінічні особливості перебігу захворювань товстої кишки, методи лікування хвороби Крона, неспецифічного виразкового коліту, хвороби Гіршпрунга;
- захворювання прямої кишки, геморой, тріщині та випадінні прямої кишки, методи оперативних втручань, гострий парапроктит;
- загальні принципи організації хірургічної допомоги при веденні бойових дій та в надзвичайних ситуаціях, зміст, обсяг і організацію надання першої лікарської і кваліфікованої хірургічної допомоги на етапах медичної евакуації військового часу та при надзвичайних ситуаціях мирного часу, медичне сортування та медична евакуація постраждалих;
- загальні принципи організації невідкладної допомоги при непритомності, колапсі, шоку, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця, тяжкість стану, порушення дихання та кровообігу, що загрожують життю;

- невідкладна допомога, проведення первинної підтримки життя, серцево-легенева реанімацію - екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоку, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця;
- сучасні види вогнепальної зброї та можливу структуру санітарних втрат при бойовій хірургічній травмі, організація проведення медичної допомоги пораненим з вогнепальними ранами та мінно-вибуховими пошкодженнями на етапах медичної евакуації, профілактика ранової інфекції, перша медична, лікарська допомога та невідкладні заходи кваліфікованої хірургічної допомоги;
- первинна і вторинна хірургічна обробка вогнепальної рани, медикаментозне лікування вогнепальних ран;
- травматичний шок, травматична хвороба, її періоди та основні ускладнення; сучасні методи корекції порушень гемодинаміки, дихання, обміну і нейроендокринних розладів;
- протишоккові заходи в умовах військових дій і екстремальних ситуацій, невідкладна допомога при ускладненнях травматичної хвороби;
- основні симптоми і можливі ускладнення пошкоджень голови, шиї, грудної клітки, живота, тазу і кінцівок, особливості надання допомоги на етапах медичної евакуації;
- діагностика та ступінь важкості стану постраждалих з пошкодженнями голови, шиї, грудної клітки, живота, тазу і кінцівок, перша медична, лікарська допомога;
- основні симптоми і можливі ускладнення механічної поєднаної хірургічної травми, термічної опікової та холодової травми, комбінованої хірургічної травми, особливості допомоги на етапах медичної евакуації;
- діагностика та визначення ступеню тяжкості стану поранених з механічною політравмою, термічною опіковою та холодовою травмою, комбінованою хірургічною травмою, перша медична, лікарська допомога та невідкладна кваліфікована хірургічна допомога.
- тактику обстеження і ведення хворого у разі підозри на злоякісну пухлину;
- тактику обстеження і ведення хворих на найбільш поширені онкологічні захворювання;
- правила ведення медичної документації у клініці онкології;
- принципами онкологічної деонтології.

Вміти:

- на основі даних обстежень сформулювати попередній, клінічний та заключний діагнози;
- сформулювати показання до операції, визначити ступень ризику та вид оперативного втручання;
- транспортувати, годувати хірургічного хворого, стежити за пов'язками та дренажами, попереджувати виникнення пролежнів;
- зупиняти зовнішні кровотечі, визначити ступінь крововтрати, групу крові та резус-фактор, провести проби на сумісність та перелити кров за показаннями, надати першу допомогу при гемотрансфузійних ускладненнях;
- надати першу допомогу та опрацювати план лікувальних засобів при невідкладних станах;
- діагностувати шок, надавати першу допомогу, визначити лікування;
- проводити первинну та вторинну хірургічну обробку ран, медикаментозне лікування ран;
- накладати марлеві пов'язки на різні сегменти тіла;
- діагностувати та лікувати гнійну, анаеробну та специфічну інфекцію;
- відпрацювати тактику вирішення асоційованих зі СНІДом хірургічних проблем;
- діагностувати системну запальну реакцію, сепсис;
- надавати першу допомогу, здійснювати транспортну іммобілізацію, накладати пов'язки при різних видах пошкоджень на різні ділянки тіла;

- визначати глибину і площу термічних уражень, надавати першу допомогу та лікувати хворих з опіками, відмороженням, електротравмою;
- проводити екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоці, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця;
- оволодіти методами забезпечення прохідності дихальних шляхів, фіксування язика;
- виконувати штучне дихання;
- проводити непрямий масаж серця;
- здійснювати серцево-легеневу реанімацію в алгоритмі проведення як одним, так і двома реаніматологами;
- визначати групи крові та резус-фактор;
- переливання крові та кровозамінників;
- підготовка рук хірурга до операції;
- обробка операційного поля;
- проводити місцеву анестезію;
- брати участь у проведенні наркозу;
- асистувати на хірургічних операціях;
- пальцьове обстеження прямої кишки;
- катетеризація сечового міхура;
- брати участь у вправлянні вивихів;
- введення протиправцевої сироватки та анатоксину;
- на основі даних обстежень сформувати попередній, клінічний та заключний діагнози, провести диференційну діагностику, визначити лікувальну тактику, написати лист призначень курованого хворого;
- вміти зібрати скарги хворого, анамнез хвороби, анамнез життя, описати об'єктивний статус хворого з локальним статусом хвороби, скласти план обстеження, провести диференційну діагностику;
- визначити лікувальну тактику та описати методи лікування;
- продемонструвати при захисті історії хвороби основні методи об'єктивного обстеження хірургічних хворих, трактувати основні симптоми, дані додаткових методів дослідження, що допомогли встановити діагноз даному хворому.
- проводити опитування і фізикальне обстеження хворих на пухлини та аналізувати їх результати у клініці онкології;
- інтерпретувати результати спеціальних методів дослідження (езофаго-гастроскопія, ректороманоскопія, колоноскопія, іригоскопія, бронхоскопія, пункційна біопсія молочної і щитовидної залози, пухлин шкіри і лімфовузлів бімануальне дослідження, цистоскопія);
- сформулювати попередній клінічний діагноз у разі онкологічних захворювань (рак губи, язика, стравоходу, шлунка, підшлункової залози, ободової і прямої кишки, рак легені, рак молочної і щитовидної залози, рак шкіри, меланома, рак тіла і шийки матки, рак нирки, сечоводу, сечового міхура, рак передміхурової залози);
- виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз онкологічного захворювання;
- збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу;
- призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із

захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань;

- визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи;
- встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу;
- планувати та втілювати заходи профілактики онкологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження онкологічних захворювань;
- аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики онкологічних захворювань;
- визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні онкологічних захворювань на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами;
- проводити лікування основних онкологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи;
- організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення;
- визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу;
- аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій;
- оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками;
- формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб;
- дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю;
- усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень;
- дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності;
- організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі 10 діяльності;
- виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах;
- виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах;
- виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу.

Мати компетенції

Розроблена програма відповідає **освітньо-професійній програмі (ОПП)** та орієнтована на формування **компетентностей**:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю 221 «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК-3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності. ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК-5. Здатність спілкуватися англійською мовою. ЗК-6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК-7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел. ЗК-8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК-9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК-10. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК-11. Здатність працювати в команді. ЗК-12. Прагнення до збереження навколишнього середовища. ЗК-13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК-14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК-15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК-16. Здатність до вибору стратегії спілкування. ЗК-17. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК-18. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК-19. Навички здійснення безпечної діяльності. ЗК-20. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК-1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні. ФК-2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень. ФК-3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

	ФК-4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області. ФК-5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області. ФК-6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області. ФК-7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями. ФК-8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції. ФК-9. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області. ФК-10. Спроможність до організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення. ФК-11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу. ФК-12. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології. ФК-13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне). ФК-14. Спроможність ведення нормативної медичної документації. ФК-15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації. ФК-16. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та ЩЛЮ. ФК-17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності. ФК-18. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.
Програмні результати навчання	
Результати навчання у когнітивній сфері.	ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

ПРН 8. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 12. Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.

	ПРН 13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4). ПРН 14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій. ПРН 15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
Результати навчання в емоційній сфері.	ПРН 16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб. ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю. ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень. ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності. ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
Результати навчання у психомоторній сфері.	ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6). ПРН 22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7). ПРН 23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7). ПРН 24. Розробляти заходи щодо організації, інтеграції надання стоматологічної допомоги населенню та проводити маркетинг медичних, в тому числі стоматологічних послуг в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

3. Програма навчальної дисципліни

Організація навчального процесу здійснюється за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

Програма навчальної дисципліни складається з двох блоків.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ з/п	Тема лекції	Кіл-сть годин
Модуль 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів ший, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології».		
1	Історія хірургії. Асептика та антисептика 1. Історія розвитку хірургії як науки та спеціальності 2. Історія розвитку асептики і антисептики, базисні термінологічні поняття. 3. Фізична та хімічна антисептика 4. Біологічна та змішана антисептика 5. Основний закон асептики, джерела бактеріального забруднення ран та шляхи передачі інфекції 6. Перев'язувальний матеріал: характеристика, вимоги яким повинен відповідати 7. Назвіть джерела імплантаційної інфекції та її профілактику 8. Способи обробки рук хірурга і операційного поля 9. Вимоги до сучасних способів обробки рук перед операцією 10. Контроль якості передстерилізаційної обробки інструментів 11. Як здійснюється контроль за стерильністю 12. Основні групи антисептиків та характеристики 13. Особливості організації хірургічного стаціонару 14. Особиста гігієна хворих і медичного персоналу 15. Профілактика імплантаційної інфекції	2
2	Кровотеча і крововтрата. Основи інфузійної терапії. 1. Визначення кровотечі, класифікація кровотеч. Причини кровотеч. 2. Клінічна картина гострої крововтрати; адаптаційні та компенсаторні механізми при крововтраті. Наслідки кровотечі. 3. Геморагічний шок: причини, патогенез, клінічний перебіг. 4. Особливості надання першої допомоги при різних видах кровотечі: тимчасова зупинка кровотечі. 5. Принципи лікування хворих з кровотечею: кінцева зупинка кровотечі, компенсація ОЦК. 6. Клінічна картина і перша допомога при окремих видах кровотеч - носовій, легеневій, шлунково-кишковій, матковій, внутрішньочеревній. 7. Поняття трансфузіології, трансфузійних середовищ.	2
3	Рани. Лікування ран. Опікова травма. 1. Визначення рани. Етіологія ран. 2. Класифікація ран 3. Діагностика ран. 4. Лікування ран	2

	5. Принципи оперативного лікування ран. Види швів. 6. Визначення ПХО, методика проведення ПХО ран 7. Визначення поняття “опіки” 8. Класифікація опіків за глибиною ураження 9. Методи визначення площі опікової поверхні. 10. Основні принципи лікування опіків. 11. Відмороження. Причини, діагностика. Сучасні принципи і методи оперативного лікування відморожень.	
4	Гостра хірургічна інфекція. Сепсис. Шок. Інтенсивна терапія шоку. Невідкладні хірургічні стани. 1. Етіопатогенез правця. 2. Активна профілактика правця, протипоказання до активної профілактики правця. 3. Етіопатогенез дифтерії. 4. Лікування дифтерії ран. 5. Клінічні ознаки та методи діагностики. анаеробної газової гангрені. 6. Диференційний діагноз. 7. Лікування. анаеробної газової гангрені 8. Визначення терміну шок та його види. 9. Ступені тяжкості шоку та механізми його компенсації. 10. Травматичний шок: етіологія, патогенез, клініка, класифікація. 11. Принципи надання медичної допомоги 12. Інтенсивна терапія шоку 13. Невідкладні хірургічні стани. 14. Основні принципи реанімаційних заходів	2
5	Захворювання стравоходу 1. Анатомія стравоходу 2. Фізіологічні дані про стравохід 3. Класифікація ахалазії стравоходу. 4. Етіопатогенез та клінічні прояви кардіоспазму. 5. Діагностика і лікування ахалазії. 6. Методи оперативних втручань при кардіоспазмі. 7. Кардіодилатація. 8. Етіологія, патогенез, клініка і діагностика дивертикулів стравоходу. 9. Види оперативного лікування дивертикулів. 10. Пошкодження стравоходу. 11. Спонтанні розриви стравоходу. 12. Клінічна картина та ускладнення пошкоджень.	2
6	Жовчно-кам'яна хвороба. Гострий та хронічний холецистит. 1. Визначення жовчнокам'яної хвороби 2. Причини виникнення жовчних конкрементів 3. Скарги хворих характерні для хронічного калькульозного холециститу 4. Об'єктивні клінічні ознаки хронічного калькульозного холециститу 5. Діагностики при хронічному калькульозному холециститі 6. Ускладнення можуть виникати при хронічному калькульозному	2

	холециститі 7. Лікування хворих з хронічним калькульозним холециститом	
7	Грижі живота. 1. Анатомофізіологічні дані про черевну стінку 2. Визначення поняття грижі. 3. Причини виникнення грижі 4. Загальна симптоматика гриж 5. Пахова грижа. Методи операції 6. Види защемлення гриж. 7. Запалення гриж. Причини, симптоми 8. Грижа білої лінії живота. Клініка, лікування 9. Стегнові грижі, методи лікування 10. Післяопераційні грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 11. Пупкові грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 12. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гриж	2
8	Хірургічні захворювання органів грудної клітки. 1. Визначення поняття плевриту. 2. Причини виникнення плевритів. 3. Загальна симптоматика плевритів. 4. Класифікація плевритів, емпієми плеври. 5. Гострий гнійний плеврит. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 6. Емпієма плеври. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 7. Абсцеси легень. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 8. Гангрена легень. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 9. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гнійних плевритів, абсцесів легень.	2
9	1. Черепно-мозкова травма (ЧМТ) Класифікація ЧМТ. Відкрита, закрыта, проникаюча та непроникаюча ЧМТ. Патогенез, клінічна картина стусу головного мозку, забою головного мозку, дислокації головного мозку. Клінічна картина гематом. Діагностика і лікування ЧМТ. 2. Хребтно-спинномозкова травма. Етіопатогенез травматичних уражень хребта та спинного мозку. Класифікація, клініка різних видів ушкоджень спинного мозку і хребта в залежності від рівня ушкодження. Клінічна та інструментальна діагностика. 3. Невідкладна допомога хворим із травматичними ураженнями хребта та спинного мозку, основні методи та принципи транспортної іммобілізації хворих в залежності від рівня ушкодження. Показання до хірургічного лікування при хребтно-спинномозковій травмі. 4. Сучасні методи лікування ушкоджень спинного мозку і хребта.	2

	Профілактика і лікування ускладнень в гострому і віддаленому періодах. 5. Реабілітаційне лікування хворих.	
10	1. Пухлини головного мозку. Гідроцефалія. Класифікація. Клініка. Діагностика. Патологічні механізми формування гіпертензійного синдрому. 2. Загально мозкові та вогнищеві симптоми. Патогенез первинних і вторинних симптомів при пухлинах головного мозку. 3. Значення допоміжних обстежень (офтальмологічного обстеження, краніографії, УЗД, ЕхоЕГ, ЕЕГ, пневмоенцефалографії, ангиографії, комп'ютерної томографії, МРТ, ОФЕКТ) в діагностиці пухлин головного мозку. 4. Принципи хірургічного лікування пухлин головного мозку в залежності від гістоструктури та локалізації. 5. Радикальні і паліативні операції, їх принципи. Комбіноване та радіохірургічне лікування пухлин головного мозку. 6. Невідкладна допомога при синдромі гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційних синдромах. 7. Реабілітація і реадaptaція хворих після хірургічного втручання.	2
	Разом за модуль	20
Модуль 2. «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології».		
1	Гострий панкреатит. 1. Етіологія та патогенез гострого панкреатиту. 2. Класифікація гострого панкреатиту. 3. Основні клінічні симптоми захворювання. 4. Лабораторна діагностика гострого панкреатиту. 5. Прогнозування важкості перебігу гострого панкреатиту. 6. Неінвазивні методи діагностики гострого панкреатиту. 7. Інвазивні методи діагностики та лікування гострого панкреатиту. 8. Диференційна діагностика гострого панкреатиту. 9. Консервативне лікування гострого панкреатиту. 10. Хірургічне лікування гострого панкреатиту	2
2	Перфоративна виразка шлунка і 12-палої кишки. Гостра шлунково-кишкова кровотеча. 1. Анатомо-функціональні відомості про шлунок та дванадцятипалу кишку. 2. Методи обстеження хворих з перфоративною виразкою. 3. Класифікація перфоративної виразки. 4. Етіологія та патогенез перфоративної виразки. 5. Клініка типової перфоративної виразки. 6. Диференціальна діагностика перфоративної виразки. 7. Особливості перебігу прикритої перфоративної виразки. 8. Особливості перебігу перфоративної виразки у чепцеву сумку 9. Особливості перебігу перфоративної виразки в заочеревенний простір 10. Вибір обсягу оперативного втручання при перфоративній виразці	2

	11. Техніка ушивання перфоративної виразки. 12. Техніка виконання пілородуоденопластики при перфоративній виразці.	
3	Гостра кишкова непрохідність 1. Будова кишкової стінки. Регуляція кишкового пасажу. 2. Клізми, види клізм. Правила проведення очисної та сифонної клізми. 3. Правила огляду, пальпації та перкусії черевної порожнини. Ректальне дослідження, як метод обстеження. 4. Визначення ГКН, класифікація. 5. Діагностика ГКН. 6. Клініка ГКН. 7. Консервативне лікування ГКН. 8. Показання до оперативного лікування ГКН. 9. Передопераційна підготовка хворих з ГКН. 10. Етапи оперативного лікування ГКН. 11. Тубаж кишечника при ГКН. 12. Післяопераційний період при ГКН.	2
4	Гостра хірургічна патологія органів черевної порожнини. Гострий апендицит. Перитоніти. 1. Етіологія та патогенез гострого апендициту, перитоніту. 2. Класифікація гострого апендициту, перитоніту. 3. Методи обстеження хворих на гострий апендицит, поширений та місцевий перитоніт. 4. Клінічна картина гострого апендициту, поширеного перитоніту. 5. Клінічна картина гострого апендициту, місцевого перитоніту. 6. Диференційна діагностика гострого апендициту, гострого перитоніту. 7. Діагностична програма у хворого на гострий апендицит, місцевий та поширений перитоніт. 8. Лікувальна тактика у хворого на гострий апендицит, поширений перитоніт. 9. Лікувальна тактика у хворого на різні форми відмежованого перитоніту. 10. Ускладнення гострого апендициту, перитоніту. 11. Особливості передопераційної підготовки при гострому перитоніті 12. Методи оперативних втручань при гострому апендициті, місцевому та поширеному перитоніті 13. Програмована лапаросанация в лікуванні гострого перитоніту. 14. Післяопераційні ускладнення при гострому перитоніті їх діагностика, профілактика та лікування.	3
5	Хірургічна травма. Травматична хвороба. Політравма та окремі види ушкоджень. 1. Травматична хвороба: етіологія, патогенез, клініка, класифікація. 2. Періоди травматичної хвороби та первинні органи дисфункції. 3. Гострий період шоку, первинні органи дисфункції. 4. Особливості ранньої післяшкокової фази. 5. Поняття про поліорганну недостатність. Первинна та вторинна ПОН.	3

	6. Методи обстеження хворого на травматичну хворобу. 7. Інфузійна терапія при травматичній хворобі та її складові. 8. Принципи лікування травматичної хвороби. 9. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації Оперативна тактика при травматичній хворобі. 10. Сепсис при травматичній хворобі. Особливості антибактеріальної терапії.	
6	Злоякісні пухлини шкіри. Злоякісні пухлини слизової ротової порожнини. 1. Епідеміологія. 2. Клініка. 3. Діагностика. 4. Класифікація пухлин шкіри. 5. Сучасні принципи хірургічного та комплексного лікування.	3
	Разом за модуль:	15
	Разом	35

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№/зп	Тема	Кіл-сть годин
Модуль 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів ший, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології».		
<u>Змістовий модуль №1.</u> Введення в хірургію. Асептика та антисептика. Кровотеча та крововтрата. Вчення про рани. Гостра хірургічна інфекція.		
1	Введення в хірургію. Антисептика та асептика 1. Історія розвитку хірургії як науки та спеціальності 2. Історія розвитку асептики і антисептики, базисні термінологічні поняття. 3. Фізична та хімічна антисептика 4. Біологічна та змішана антисептика 5. Основний закон асептики, джерела бактеріального забруднення ран та шляхи передачі інфекції 6. Перев'язувальний матеріал: характеристика, вимоги яким повинен відповідати 7. Назвіть джерела імплантаційної інфекції та її профілактику 8. Способи обробки рук хірурга і операційного поля 9. Вимоги до сучасних способів обробки рук перед операцією 10. Контроль якості передстерилізаційної обробки інструментів 11. Як здійснюється контроль за стерильністю 12. Основні групи антисептиків та характеристики 13. Особливості організації хірургічного стаціонару 14. Особиста гігієна хворих і медичного персоналу 15. Профілактика імплантаційної інфекції	2

2	Кровотеча та крововтрата. Переливання крові та кровозамінників 1. Визначення кровотечі, класифікація кровотеч. Причини кровотеч. 2. Клінічна картина гострої крововтрати; адаптаційні та компенсаторні механізми при крововтраті. Наслідки кровотечі. 3. Геморагічний шок: причини, патогенез, клінічний перебіг. 4. Особливості надання першої допомоги при різних видах кровотечі: тимчасова зупинка кровотечі. 5. Принципи лікування хворих з кровотечею: кінцева зупинка кровотечі, компенсація ОЦК. 6. Клінічна картина і перша допомога при окремих видах кровотеч - носовій, легеневій, шлунково-кишковій, матковій, внутрішньочеревній. 7. Поняття трансфузіології, трансфузійних середовищ. 8. Принципи, завдання і особливості трансфузійної терапії. 9. Донорство, його види і завдання; законодавство по донорству. 10. Поняття про групові антигени і антитіла крові людини. 11. Способи визначення групової приналежності крові людини. 12. Поняття про антигенну систему резус-фактора та інші антигенні системи крові людини. 13. Способи визначення резус-приналежності крові людини. 14. Перелік і спосіб проведення проб перед переливання крові. 15. Помилки при проведенні проб перед переливанням крові. 16. Показання і протипоказання для переливання крові.	2
3	Рани. Визначення. Класифікація. Рановий процес. Опіки. Відмороження. Електротравма. Шок. Терапія шоку. 1. Визначення рани. Етіологія ран. 2. Класифікація ран 3. Діагностика ран. 4. Ускладнення ран 5. Лікування ран 6. Принципи оперативного лікування ран. Види швів. 7. Визначення ПХО, методика проведення ПХО ран 8. Визначення поняття “опіки” 9. Класифікація опіків за глибиною ураження 10. Методи визначення площі опікової поверхні. 11. Основні принципи лікування опіків. 12. Відмороження. Причини, діагностика. Сучасні принципи і методи оперативного лікування відморожень.	2
4	Гострі гнійні захворювання м'яких тканин: абсцес, флегмона, фурункул, карбункул, гідраденіт, мастит, бешиха, лімфаденіт, лімфангіт, парапроктит. Гострий гематогенний остеомієліт. 1. Анатомічна будова шкіри та її придатків. 2. Анатомія клітковинних просторів. 3. Шляхи розповсюдження інфекції в ділянці голови. 4. Основні збудники гострої гнійної патології м'яких тканин. 5. Назвіть клінічні ознаки стафілококової інфекції.	2

	6. Які патологічні процеси частіше викликаються стафілококами. 7. Які патологічні процеси частіше викликаються стрептококами. 8. Які основні ознаки грамнегативної аеробної інфекції. 9. Які патологічні процеси викликаються грамнегативною флорою. 10. Клініка, діагностика, лікування фурункулу. 11. Клініка, діагностика, лікування карбункулу. 12. Клініка, діагностика, лікування абсцесу.	
5	Гостра специфічна хірургічна інфекція. Газова гангрена. Правець. Дифтерія ран. Сибірська виразка. Хронічна специфічна хірургічна інфекція. Хронічний туберкульоз, актиномікоз, сифіліс. 1. Етіопатогенез правця. 2. Клінічні прояви, діагностика правця. 3. Лікування правця. 4. Активна профілактика правця, протипоказання до активної профілактики правця. 5. Етіопатогенез дифтерії. 6. Шляхи проникнення дифтерії. 7. Клінічні прояви дифтерії ран. 8. Лікування дифтерії ран. 9. Місцеві та загальні симптоми хірургічного туберкульозу. 10. Принципи консервативного та оперативного лікування хірургічного туберкульозу. 11. Клінічні ознаки та методи діагностики. анаеробної газової гангрені. Диференційний діагноз. 12. Лікування. анаеробної газової гангрені	2
<i>Змістовий модуль №2.</i> Захворювання щитовидної та молочної залоз, стравоходу і середостіння. Хірургічні захворювання периферичних судин. Герніологія. Захворювання жовчного міхура.		
6	Ендемічне та спорадичне волю. Тіреотоксикоз. Дифузне токсичне та вузлове токсичне волю. Тіреоїдити, струміти. 1. Як співвідносить щитовидна залоза з фасціями шиї 2. Де проходить зворотній нерв 3. Локалізація пара щитовидних залоз 4. Які гормони продукує щитовидна залоза 5. Які гормони впливають на функцію щитовидної залози 6. Причини виникнення аденом щитовидної залози. 7. Яким чином визначають ступені збільшення щитовидної залози 8. Інструментальні методи обстеження щитовидної залози 9. Фактори, що спричиняють виникнення тиреотоксикозу. 10. Ранні ознаки тиреотоксикозу. 11. Симптоми порушення нервової системи при тиреотоксикозі. 12. Як впливає тиреотоксикоз на серцево-судинну систему 13. Передопераційна підготовка хворих на тиреотоксикоз. 14. Показання до операції і типи операцій при тиреотоксичному зобі. 15. Очні симптоми при тиреотоксичному зобі.	2

	16. Зоб Хасімото, причини виникнення аутоімунного тиреоїдиту. 17. Струмт.	
7	Захворювання молочної залози. Гострий мастит. Дисгормональні захворювання молочної залози. 1. Хірургічна анатомія молочних залоз. 2. Клініко-морфологічна класифікація захворювань молочних залоз. 3. Особливості збору анамнезу і об'єктивного обстеження при захворюваннях молочних залоз. 4. Спеціальні методи обстеження при захворюваннях молочних залоз. 5. Мастит: етіопатогенез, класифікація, 6. Клініка, діагностика маститу. 7. Лікування маститу. 8. Мастопатії: етіопатогенез, класифікація. 9. Мастопатії: клінічні прояви, методи діагностики. 10. Лікування мастопатії 11. Гінекомастія: етіопатогенез. 12. Гінекомастія: клінічні прояви, діагностика, лікування.	2
8	Гострий гнійний плеврит. Емпієма плеври. Абсцес і гангрена легень. 1. Визначення поняття плевриту. 2. Причини виникнення плевритів. 3. Загальна симптоматика плевритів. 4. Класифікація плевритів, емпієми плеври. 5. Гострий гнійний плеврит. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 6. Емпієма плеври. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 7. Абсцеси легень. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 8. Гангрена легень. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 9. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гнійних плевритів, абсцесів легень. 10. Післяопераційні ускладнення у пацієнтів із гнійними плевритами. 11. Профілактика гнійних захворювань легень та плеври. 12. Тимчасова непрацездатність і реабілітація хворих при гнійних захворюваннях легень та плеври. Прогноз у хворих із гнійних захворювань легень та плеври.	2
9	Захворювання стравоходу. Дивертикули стравоходу. Езофагіти. Пошкодження, сторонні тіла стравоходу. Кардіоспазм. Опіки, рубцеві звуження стравоходу. Медіастиніти. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування. 1. Анатомія стравоходу 2. Фізіологічні дані про стравохід 3. Класифікація ахалазії стравоходу. 4. Етіопатогенез та клінічні прояви кардіоспазму.	2

	5. Діагностика і лікування ахалазії. 6. Методи оперативних втручань при кардіоспазмі. 7. Кардіодилатація. 8. Етіологія, патогенез, клініка і діагностика дивертикулів стравоходу. 9. Види оперативного лікування дивертикулів. 10. Пошкодження стравоходу. 11. Спонтанні розриви стравоходу. 12. Клінічна картина та ускладнення пошкоджень.	
10	Тромбофлебіти. Флеботромбози. Посттромбофлебітичний синдром. Варикозна хвороба нижніх кінцівок. Облітеруючий атеросклероз. Облітеруючий ендартеріт. Хвороба Рейно. Синдром Леріша і Такаясу. 1. Які судини кровопостачають нижні кінцівки. 2. Які клінічні ознаки облітеруючого ендартеріту 3. Які клінічні ознаки облітеруючого атеросклерозу 4. Як класифікуються облітеруючий ендартеріт та атеросклероз 5. Назвіть лабораторні та інструментальні методи діагностики 6. Консервативне лікування 7. Показання до хірургічного лікування. 8. Дати визначення варикозної хвороби нижніх кінцівок. 9. Назвати сприяючі фактори та безпосередні причини виникнення варикозної хвороби. 10. Клініка варикозної хвороби в залежності від стадії процесу. 11. Ультразвукова та комп'ютерна діагностика варикозної хвороби. 12. Диференціальна діагностика варикозної хвороби і природженої дисплазії вен. 13. Консервативне та хірургічне лікування варикозної хвороби.	2
11	Загальна герніологія. Пахвинна, стегнова, пупкова, післяопераційна, діафрагмальна та рідкі види гриж. Ускладнення гриж. 1. Анатомофізіологічні дані про черевну стінку 2. Визначення поняття грижі. 3. Причини виникнення грижі 4. Загальна симптоматика гриж 5. Пахова грижа. Методи операції 6. Види защемлення гриж. 7. Запалення гриж. Причини, симптоми 8. Грижа білої лінії живота. Клініка, лікування 9. Стегнові грижі, методи лікування 10. Післяопераційні грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 11. Пупкові грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. 12. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гриж	2
12	Жовчно-кам'яна хвороба. Гострий холецистит. Хронічний холецистит. Малоінвазивна хірургія. 1. Дайте визначення жовчнокам'яної хвороби	2

	2. Які причини виникнення жовчних конкрементів 3. Які скарги хворих характерні для хронічного калькульозного холециститу 4. Які об'єктивні клінічні ознаки хронічного калькульозного холециститу 5. В чому суть діагностики при хронічному калькульозному холециститі 6. Які ускладнення можуть виникати при хронічному калькульозному холециститі 7. Яке лікування показане хворим з хронічним калькульозним холециститом 8. Дайте визначення холедохолітіазу 9. Які клінічні ознаки включає тріада Вілліара 10. Які об'єктивні клінічні ознаки холедохолітіазу 11. Яка діагностична програма при холедохолітіазі 12. З якими захворюваннями слід проводити диференційну діагностику при холедохолітіазі 13. Який механізм виникнення жовтяниці при холедохолітіазі 14. Яке лікування проводять при холедохолітіазі	
<i>Змістовий модуль №3. Питання нейрохірургії в стоматології</i>		
13	1. Черепно-мозкова травма. - Класифікація ЧМТ. Відкрита, закрита, проникаюча та непроникаюча ЧМТ. Патогенез: дифузне аксональне ураження головного мозку, забій тканини мозку. 2. Вторинне ураження головного мозку. - Клінічна картина струсу головного мозку, забою головного мозку, дислокації головного мозку. - Клінічна картина гематом (епідуральна, субдуральна, внутрішньомозкова). Діагностика і лікування ЧМТ. 3. Хребетно-спинномозкова травма. - Етіопатогенез травматичних уражень хребта та спинного мозку. - Класифікація. Клініка різних видів ушкоджень спинного мозку і хребта в залежності від рівня ушкодження. - Клінічна та інструментальна діагностика. Оцінка виявлених змін при застосування допоміжних методів діагностики травматичних ушкоджень спинного мозку і хребта. - Невідкладна допомога хворим із травматичними ураженнями хребта та спинного мозку, основні методи та принципи транспортної іммобілізації хворих в залежності від рівня ушкодження. - Показання до хірургічного лікування при хребетно-спинномозковій травмі -Сучасні методи лікування ушкоджень спинного мозку і хребта. -Профілактика і лікування ускладнень в гострому і віддаленому періодах. Реабілітаційне лікування хворих.	2
14	Пухлини головного мозку. - Класифікація. Клініка. Діагностика. Патофізіологічні механізми	2

	формування гіпертензійного синдрому. - Загально мозкові та вогнищеві симптоми. Патогенез первинних і вторинних симптомів при пухлинах головного мозку. - Значення допоміжних обстежень (офтальмологічного обстеження, краніографії, УЗД, ЕхоЕГ, ЕЕГ, пневмоенцефало-графії, ангіографії, комп'ютерної томографії, МРТ, ОФЕКТ) в діагностиці пухлин головного мозку. Принципи хірургічного лікування пухлин головного мозку в залежності від гістоструктури та локалізації. - Радикальні і паліативні операції, їх принципи. Комбіноване та радіохірургічне лікування пухлин головного мозку. - Невідкладна допомога при синдромі гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційних синдромах. - Реабілітація і реадaptaція хворих після хірургічного втручання з приводу пухлин головного мозку. Значення шкідливих звичок у виникненні об'ємних уражень головного мозку.	
15	Судинна патологія головного мозку, що супроводжується ГПМК за геморагічним та ішемічним типом. - Етіологія. Класифікація ЦВЗ, що супроводжується ГПМК за геморагічним типом. - Клініка гострих порушень мозкового кровообігу. - Діагностика та оперативні методи лікування гострих порушень мозкового кровообігу. - Етіологія. Класифікація ЦВЗ, що супроводжується ГПМК за ішемічним типом. - Клініка гострих порушень мозкового кровообігу. - Діагностика та оперативні методи лікування гострих порушень мозкового кровообігу.	2
16	Лицевий біль, нейростоматологічні синдроми. - Сучасна класифікація та причини прозопалгій. Етіологія, патогенез, диференціальна діагностика. Допоміжні методи діагностики. - Невралгія трійчастого нерву. - Невралгія язикоглоткового нерву. - Потилична невралгія і лицеві симпаталгії. - Надання невідкладної допомоги, види блокад, показання до хірургічного лікування. - Методи та принципи хірургічного лікування.	2
	Підсумковий модульний контроль (тестовий контроль)	2
	Разом за модуль 1	34
Модуль 2. Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології		
<u>Змістовий модуль №1.</u> Хірургічні захворювання підшлункової залози та шлунка і дванадцятипалої кишки.		
1	Гострий апендицит. Ускладнення гострого апендициту. 1. Анатомо-фізіологічні відомості про сліпу кишку та червоподібний відросток.	2

	2. Етіопатогенез гострого апендициту. 3. Класифікація гострого апендициту. 4. Основні клінічні симптоми гострого апендициту, інструментальні методи діагностики. 5. Диференційна діагностика гострого апендициту 6. Лікувальна тактика. 7. Оперативне лікування гострого апендициту 8. Особливості перебігу гострого апендициту у дітей, у вагітних, у осіб похилого та старечого віку 9. Ускладнення гострого апендициту 10. Апендикулярний інфільтрат – діагностика, тактика лікування 11. Апендикулярний абсцес – діагностика, тактика лікування 12. Ведення післяопераційного періода	
2	Гострий панкреатит. Ускладнення гострого панкреатиту. 1. Етіологія та патогенез гострого панкреатиту. 2. Класифікація гострого панкреатиту. 3. Основні клінічні симптоми захворювання. 4. Лабораторна діагностика гострого панкреатиту. 5. Прогнозування важкості перебігу гострого панкреатиту. 6. Неінвазивні методи діагностики гострого панкреатиту. 7. Інвазивні методи діагностики та лікування гострого панкреатиту. 8. Диференційна діагностика гострого панкреатиту. 9. Консервативне лікування гострого панкреатиту. 10. Хірургічне лікування гострого панкреатиту 11. Інструментальна діагностика гострого панкреатиту 12. Класифікація хронічного панкреатиту.	2
3	Виразкова хвороба шлунку і дванадцятипалої кишки. Оперативне лікування виразкової хвороби. 1. Визначення поняття виразкової хвороби. 2. Етіологія та патогенез виразкової хвороби. 3. Ускладнення виразкової хвороби. 4. Діагностика виразкової хвороби. 5. Диференційна діагностика виразкової хвороби. 6. Лікувальна тактика при виразковій хворобі. 7. Фармакотерапія виразкової хвороби. 8. Показання до оперативного лікування виразкової хвороби. 9. Принципи хірургічного лікування виразкової хвороби. 10. Типи резекції шлунку. 11. Органозберігаючі операції при виразкової хвороби. 12. Ускладнення після хірургічного лікування виразкової хвороби.	2
4	Ускладнення виразкової хвороби: перфоративна виразка, кровотокача виразка, стеноз. Патогенез, клініка, діагностика, лікування. 1. Анатомо-функціональні відомості про шлунок та дванадцятипалу кишку. 2. Методи обстеження хворих з перфоративною виразкою.	2

	3. Класифікація перфоративної виразки. 4. Етіологія та патогенез перфоративної виразки. 5. Клініка типової перфоративної виразки. 6. Диференціальна діагностика перфоративної виразки. 7. Особливості перебігу прикритої перфоративної виразки. 8. Особливості перебігу перфоративної виразки у чепцеву сумку 9. Особливості перебігу перфоративної виразки в заочеревенний простір 10. Вибір обсягу оперативного втручання при перфоративній виразці 11. Техніка зшивання перфоративної виразки. 12. Техніка виконання пілородуоденопластики при перфоративній виразці.	
5	Гостра кишкова непрохідність. (ГКН) 1. Будова кишкової стінки. Регуляція кишкового пасажу. 2. Клізми, види клізм. Правила проведення очисної та сифонної клізми. 3. Правила огляду, пальпації та перкусії черевної порожнини. Ректальне дослідження, як метод обстеження. 4. Визначення ГКН, класифікація. 5. Діагностика ГКН. 6. Клініка ГКН. 7. Консервативне лікування ГКН. 8. Показання до оперативного лікування ГКН. 9. Передопераційна підготовка хворих з ГКН. 10. Етапи оперативного лікування ГКН. 11. Тубаж кишечника при ГКН. 12. Післяопераційний період при ГКН.	2
6	Перитоніти. Розповсюджені, обмежені форми перитоніту. Комплексне лікування перитоніту 1. Етіологія та патогенез гострого перитоніту. 2. Класифікація гострого перитоніту. 3. Методи обстеження хворих на гострий поширений та місцевий перитоніт. 4. Клінічна картина поширеного гострого перитоніту. 5. Клінічна картина місцевого гострого перитоніту. 6. Диференційна діагностика гострого перитоніту. 7. Діагностична програма у хворого на гострий місцевий та поширений перитоніт. 8. Лікувальна тактика у хворого на гострий поширений перитоніт. 9. Лікувальна тактика у хворого на різні форми відмежованого перитоніту. 10. Ускладнення гострого перитоніту. 11. Особливості передопераційної підготовки при гострому перитоніті 12. Методи оперативних втручань при гострому місцевому та поширеному перитоніті 13. Програмована лапароскопія в лікуванні гострого перитоніту. 14. Післяопераційні ускладнення при гострому перитоніті їх діагностика, профілактика та лікування.	2

7	Захворювання товстої кишки. Хвороба Крона. Неспецифічний виразковий коліт. Хвороба Гіршпрунга. 1. Хірургічна анатомія ободової кишки. 2. Клініко-морфологічна класифікація захворювань ободової кишки. 3. Етіопатогенез захворювань ободової кишки. 4. Особливості збору анамнезу при захворюваннях ободової кишки. 5. Особливості об'єктивного обстеження при захворюваннях ободової кишки. 6. Доопераційні спеціальні методи обстеження при захворюваннях ободової кишки. 7. Принципи консервативного лікування при захворюваннях ободової кишки. 8. Показання до операції при захворюваннях ободової кишки. 9. Ускладнення захворювань ободової кишки. 10. Хірургічна тактика при захворюваннях ободової кишки. 11. Особливості доопераційної підготовки пацієнтів із захворюваннями ободової кишки 12. Способи інтубації кишечника при захворюваннях ободової кишки. 13. План ведення післяопераційного періоду при захворюваннях ободової кишки. 14. Диференційна діагностика хвороби Крона та неспецифічного виразкового коліту.	2
8	Захворювання прямої кишки. Геморої. Тріщина, випадіння прямої кишки. Гострий та хронічний парапроктит. 1. Хірургічна анатомія прямої кишки. 2. Клінічні методи обстеження при захворюваннях прямої кишки. 3. Спеціальні методи обстеження при захворюваннях прямої кишки. 4. Етіологічні чинники та патогенез геморою. Класифікація геморою. 5. Клінічні прояви геморою. 6. Ускладнення геморою. 7. Консервативні методи лікування геморою, профілактика. 8. Оперативні методи лікування геморою – показання, техніка оперативних втручань. 9. Етіопатогенез тріщин анального каналу. 10. Клінічна картина анальної тріщини 11. Лікування анальної тріщини. 12. Гострий та хронічний парапроктит – клініка, діагностика, лікування.	2
<i>Змістовий модуль №2. Хірургія надзвичайних ситуацій.</i>		
9	Сучасна хірургічна травма в умовах масових ушкоджень при катастрофах і надзвичайних ситуаціях. Основи лікувально-евакуаційних заходів в сучасних умовах. Медичне сортування, евакуація постраждалих. Серцево-легенева реанімація: відновлення прохідності дихальних шляхів, дихання, кровообігу. Первинна підтримка життя. 1. Історія розвитку системи надання медичної допомоги на війні. 2. Етапне лікування з евакуацією по призначенню.	2

	3. Обсяги медичної допомоги. 4. Медичне сортування. 5. Перша медична допомога. Задачі, зміст, сили та засоби. 6. Долікарська допомога. Задачі, зміст, сили та засоби. 7. Перша лікарська допомога. Задачі, зміст, сили та засоби. 8. Визначення надзвичайних ситуацій. 9. Хірургія надзвичайних ситуацій. 10. Військова хірургія. 11. Медична евакуація. 12. Етап медичної евакуації. 13. Принципи надання хірургічної допомоги в надзвичайних умовах мирного та воєнного часу (воєнно-хірургічна доктрина). 14. Перша допомога при травматичній асфіксії. 15. Перша допомога при утопленні. 16. Комплекс «АВС» при СЛР.	
10	Бойова хірургічна травма. Вогнепальна рана. Вибухова травма. Класифікація, клінічна картина. Ранова балістика, патоморфологія ранового процесу. Лікування вогнепальних ран. Первинна і вторинна хірургічна обробка вогнепальної рани. Медикаментозне лікування 1. Поняття про бойову хірургічну травму. 2. Класифікація бойової хірургічної травми. 3. Особливості сучасної бойової хірургічної травми. 4. Поняття про вогнепальну рану. 5. Особливості вогнепальних ран. 6. Класифікація вогнепальних поранень. 7. Патоморфологія вогнепальних ран. 8. Рановий канал та його девіації при вогнепальних пораненнях. 9. Мінно-вибухова травма. 10. Особливості вогнепальних поранень надшвидкісними снарядами. 11. Особливості поранень в умовах індивідуального та колективного бронезахисту. 12. Порядок надання допомоги постраждалим при масовому надходженні з бойовою хірургічною травмою.	2
11	Травматичний шок. як перший період травматичної хвороби. Ступені тяжкості шоку. Травматична хвороба. Визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації. Основи інтенсивної інфузійної терапії. 1. Визначення терміну шок та його види. 2. Ступені тяжкості шоку та механізми його компенсації. 3. Травматичний шок: етіологія, патогенез, клініка, класифікація. 4. Поняття про травматичну хворобу та її патогенез. 5. Зв'язок травматичного шоку та травматичної хвороби. 6. Травматична хвороба: етіологія, патогенез, клініка, класифікація. 7. Періоди травматичної хвороби та первинні органи дисфункції. 8. Гострий період шоку, первинні органи дисфункції.	2

	9. Особливості ранньої післяшокової фази. 10. Поняття про поліорганну недостатність. Первинна та вторинна ПОН. 11. Методи обстеження хворого на травматичну хворобу. 12. Інфузійна терапія при травматичній хворобі та її складові. 13. Принципи лікування травматичної хвороби. 14. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації Оперативна тактика при травматичній хворобі. 15. Сепсис при травматичній хворобі. Особливості а/б терапії. 16. Відстрочені та відновні операції при травматичній хворобі.	
12	Нейротравма. Поранення лица і шиї. Класифікація травм м'яких тканин, ЛОР – органів, очей, лицевого скелету. Патоморфологія, клінічна картина, перебіг, ускладнення. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації. 1. Що таке закрыта черепно-мозкова травма; 2. Дати визначення струсу головного мозку; 3. Дати визначення забою головного мозку; 4. Причини виникнення внутрішньочерепних гематом; 5. Симптоматика, що характерна для струсу головного мозку; 6. Клінічні особливості забою головного мозку. 7. Переломи кісток свода черепа види, діагностика лікування. 8. ПХО при черепно-мозкових травмах 9. Види трепанації, техніка виконання, показання. 10. Рівні свідомості, шкала ком ГЛАЗГО. 11. Критерії визначення тяжкості стану хворого. 12. Класифікація бойових поранень черепа та головного мозку. 13. Невідкладна допомога хворим з вогнепальними ЧМП.	2
13	Ушкодження грудної клітки. Пневмоторакс. Гемоторакс. Забій і тампонада серця. Нестабільна грудна клітка. Класифікація. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації. 1. Анатоми – фізіологічні відомості про легені і плевру. 2. Класифікація пошкоджень легень і плеври. 3. Методи дослідження хворих з пошкодженнями легень і плеври. 4. Класифікація дихальної недостатності. 5. Переломи ребер, флотуючий перелом ребер. 6. Пневмоторакс, визначення, класифікація. 7. Клініка, діагностика різних видів пневмотораксу. 8. Лікування пневмотораксу на різних етапах мед. евакуації. 9. Гемоторакс, визначення. 10. Етіологія гемотораксу. 11. Класифікація гемотораксу, діагностика. 12. Клінічна картина.	2
14	Ушкодження живота. Закрыта травма живота. Ножові та вогнепальні поранення 1. Хірургічна анатомія черевної порожнини 2. Класифікація ушкоджень живота	2

	3. Клініка і діагностика ушкоджень живота 4. Інструментальні методи обстеження при ушкодженнях живота 5. Лапароцентез – показання, техніка поведення 6. Діагностика ушкоджень паренхіматозних органів живота 7. Діагностика ушкоджень порожнистих органів живота 8. Діагностика ушкоджень органів заочеревинного простору 9. Перша медична, долікарська, перша лікарська допомога при ушкодженнях живота 10. Об'єм кваліфікованої та спеціалізованої медичної допомоги при ушкодженнях живота 11. Показання та визначення термінів оперативного втручання 12. Складові комплексного післяопераційного лікування постраждалих при ушкодженнях живота	
15	Краш-синдром. Політравма. Комбіновані радіаційні та хімічні ураження. Синдром взаємного обтяження. Механізми компенсації при тяжкій травмі. Термічна опікова травма. Опікова хвороба. Класифікація. Патоморфологія ранового процесу, визначення глибини і площі ушкоджень. Термічна холодова травма. Клінічна картина, перебіг, ускладнення. Перша допомога, лікування. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації. 1. Поняття про анатомічні ділянки тіла людини. 2. Визначення травматичного шоку. 3. Визначення стадії травматичного шоку. 4. Поняття про травматичну хворобу. 5. Періоди травматичної хвороби. 6. Класифікація політравми. 7. Методи обстеження потерпілих при політравмі. 8. Домінуюче та супутнє ушкодження. 9. Особливості клінічного перебігу ТХ при домінуючих ураженнях однієї з анатомічних ділянок. 10. Особливості перебігу періодів ТХ при політравмі. 11. Правила накладання джгута на кінцівки. 12. Поняття про синдром реперфузії.	
	Контроль змістового модуля №2	2
<i>Змістовий модуль №3. Питання онкології в стоматології.</i>		
16	1. Рак губи, язика, стравоходу, шлунка, підшлункової залози, ободової і прямої кишки. 2. Рак легені, пухлини середостіння, лімфогранульоматоз. 3. Рак молочної залози, рак щитовидної залози, рак шкіри, меланома. 4. Рак тіла і шийки матки, рак яєчників. 5. Рак нирки, сечового міхура, передміхурової залози.	2
17	Захист історії хвороби.	2
18	Підсумковий модульний контроль	2
	Разом за модуль 2	36
	Разом	70

Самостійна робота

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кіл-сть годин
Модуль 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів шиї, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології». Модуль 2. «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології».		
1	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок, підготовка до контролю змістових модулів	65
2	Підготовка до підсумкового модульного контролю	10
	Разом:	75

Індивідуальні завдання

1. Підготувати огляд наукової літератури з тем, які вивчаються.
2. Підготувати презентацію за темою практичного заняття.
3. Індивідуальна самостійна робота студентів за однією з тем за вибором.
4. Підібрати ілюстративний матеріал до теми заняття (відео, зображення).
5. Складання задач з топічної діагностики; створення схем кірково-м'язового та чутливих шляхів.

Перелік питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю Модуль 1 «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів шиї, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології».

1. Асептика та антисептика. Види антисептики.
2. Антисептичні препарати. Профілактика інфекції в хірургії. Стерилізація перев'язочного матеріалу, інструментів, шовного матеріалу та білизни.
3. Підготовка рук хірурга та операційного поля. Контроль стерильності. Правила роботи в операційній та перев'язочній.
4. Кровотеча. Класифікація, клінічна картина, наслідки. Крововтрата, ступені тяжкості крововтрати.
5. Зупинка кровотечі – тимчасова і кінцева, показання і протипоказання.
6. Групи крові, резус-фактор. Компоненти та препарати крові.
7. Показання і протипоказання до переливання компонентів крові. Сумісність крові, методика гемотрансфузії. Гемотрансфузійні реакції та ускладнення.
8. Кровозамінники: кристалоїди та колоїди. Інфузійно-трансфузійна терапія, визначення змісту інфузії.
9. Основи трансфузіології. Рідинний баланс організму, об'єм циркулюючої крові, гематокритне число крові.
10. Невідкладні стани: непритомність, колапс, сопор, кома, асфіксія, утоплення, клінічна смерть, смерть мозку. Визначення, клінічна картина, лікування.
11. Серцево-легенева реанімація: відновлення прохідності дихальних шляхів, дихання, кровообігу. Алгоритм її проведення одним і двома реаніматологами.
12. Шок. Визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина. Ступені тяжкості шоку. Лікування шоку.
13. Рани. Класифікація, клінічна картина. Патоморфологія раневого процесу. Загоєння ран. Чисті та інфіковані рани, ранева інфекція.
14. Лікування ран. Первинна і вторинна хірургічна обробка рани. Закриття рани: первинний і первинно відстрочений, вторинні шви. Медикаментозне лікування.
15. Термічні ушкодження (опіки, відмороження, електротравми). Класифікація. Тяжкість

- ушкоджень: визначення глибини і площі ушкоджень. Клінічна картина, перебіг, ускладнення. Перша допомога, лікування.
16. Гостра хірургічна інфекція: фурункул, карбункул, гідраденіт, абсцес, флегмона, бешиха, лімфангіт, лімфаденіт, бурсит, гнійний артрит, остеомієліт. Класифікація, визначення, патоморфологія, клінічна картина, перебіг, ускладнення, лікування.
  17. Гнійні запалення кисті і пальців. Панариції і флегмони. Класифікація, визначення, патоморфологія, клінічна картина, перебіг, ускладнення, лікування.
  18. Гостра анаеробна (клостридіальна і неклостридіальна) інфекція: емфізематозна, набряково-токсична, флегмонозна, гнилісна. Класифікація, патоморфологія, клінічна картина, перебіг, ускладнення, лікування.
  19. Гостра і хронічна специфічна інфекція. Пращець, дифтерія, туберкульоз, актиномікоз. Класифікація, патоморфологія, клінічна картина, перебіг, ускладнення, лікування. Протипращецьва імунізація.
  20. Ендемічне та спорадичне воло. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
  21. Тіреотоксикоз. Дифузне токсичне та вузлове токсичне воло. Тіреїди, струміти.
  22. Злоякісні пухлини щитовидної залози. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
  23. Класифікація захворювань молочної залози. Гострий мастит.
  24. Дисгормональні захворювання молочної залози.
  25. Класифікація захворювань легень та плеври. Гострий гнійний плеврит, емпієма плеври. Методи дренирування плевральної порожнини.
  26. Гнійні захворювання легень, абсцес та гангрена легень.
  27. Класифікація захворювань стравоходу. Дивертикули стравоходу. Езофагіти.
  28. Пошкодження, сторонні тіла стравоходу.
  29. Кардіоспазм, або ахалазія кардії.
  30. Опіки, рубцеві звуження стравоходу.
  31. Захворювання органів середостіння /пухлини, кісти/.
  32. Медіастиніти.
  33. Класифікація захворювань периферичних судин. Тромбофлебії. Флеботромбози. Посттромбофлебітичний синдром.
  34. Варикозна хвороба нижніх кінцівок.
  35. Облітеруючий атеросклероз. Облітеруючий ендартеріт. Хвороба Рейно. Синдром Леріша і Такаюсу.
  36. Визначення поняття, класифікація гриж.
  37. Пахвинна, стегнова, пупкова, післяопераційна грижа. Діафрагмальна та рідкі види гриж. Вибір методу оперативного втручання.
  38. Ускладнення гриж. Клініка, діагностика защемлених гриж, ознаки життєздатності защемленої кишки, оперативне лікування.
  39. Жовчнокам'яна хвороба. Гострий холецистит. Хронічний калькульозний холецистит, показання до оперативного лікування та його варіанти.
  40. Ускладнення гострого холециститу.
  41. Малоінвазивна хірургія.
  42. Закрита черепно-мозкова травма. Класифікація.
  43. Переломи кісток склепіння черепа. Класифікація, діагностика.
  44. Надання медичної допомоги хворому із закритою та відкритою черепно-мозковою травмою на догоспітальному етапі.
  45. Струс головного мозку. Патоморфологія. Клініка, діагностика, лікування.
  46. Забиття головного мозку. Патоморфологія. Клініка, діагностика, лікування.
  47. Стиснення головного мозку. Клініка, діагностика, лікування.
  48. Епідуральні гематоми. Клініка, діагностика, лікування.
  49. Субдуральні гематоми. Клініка, діагностика.

50. Методи хірургічного лікування хворих з гострими, підгострими, хронічними субдуральними гематомами.
51. Субдуральні гематоми. Лікування.
52. Внутрішньомозкові гематоми. Клініка, діагностика, лікування.
53. Внутрішньошлункові гематоми. Клініка, діагностика, лікування.
54. Переломи кісток черепа при закритій черепно-мозковій травмі.
55. Черепно-мозкова травма на фоні алкогольної інтоксикації.
56. Поєднана ЧМТ. Краніофасціальна травма. Надання допомоги та етапне лікування.
57. Невідкладна допомога і інтенсивна терапія при черепно-мозковій травмі.
58. Пошкодження м'яких тканин голови. Особливості первинної хірургічної обробки ран в ділянці голови.
59. Методи зупинки кровотечі з м'яких тканин голови на різних етапах надання медичної допомоги.
60. Клініка і лікування епістатусу, як ускладнення черепно-мозкової травми.
61. Ускладнення при ЧМТ на ранніх етапах. Невідкладна допомога.
62. Відкрита черепно-мозкова травма. Класифікація. Особливості надання невідкладної допомоги та лікування.
63. Ускладнення при відкритій черепно-мозковій травмі. Профілактика. Лікування.
64. Значення додаткових методів обстеження при черепно-мозковій травмі.
65. Травматичний шок. Клініка, діагностика і лікування.
66. Патологія міжхребцевих дисків. Клініка, діагностика, лікування.
67. Остеохондроз шийного відділу хребта. Клініка, діагностика і лікування.
68. Остеохондроз поперекового відділу хребта. Клініка, діагностика і лікування.
69. Больові феномени при остеохондрозі. Особливості диференціальної діагностики.
70. Значення додаткових методів обстеження при патології міжхребцевих дисків.
71. Основні методи лікування хворих з остеохондрозом хребта.
72. Класифікація пухлин головного мозку.
73. Особливості клініки пухлин головного мозку.
74. Ранні клінічні ознаки пухлин головного мозку.
75. Вогнищева симптоматика при пухлинах головного, механізми розвитку.
76. Гіпертензивний синдром при пухлинах головного мозку, механізми формування, клінічні прояви.
77. Методи лікування хворих з пухлинами головного мозку.
78. Значення додаткових методів обстеження в діагностиці пухлин головного мозку.
79. Значення офтальмологічного обстеження нейрохірургічних хворих.
80. Патологія судин головного мозку. Класифікація, клініка, діагностика, невідкладна допомога.
81. Сучасні можливості нейрохірургічного лікування судинних захворювань головного мозку.
82. Ішемічні інсульти як гострий прояв патології судин головного мозку. Етіопатогенез. Частота. Клініка, діагностика, невідкладна допомога. Покази до хірургічного лікування, його принципи.
83. Геморагічні інсульти як гострий прояв патології судин головного мозку. Етіопатогенез. Частота. Класифікація, клініка, діагностика, невідкладна терапія. Покази до хірургічного лікування, його принципи.
84. Принципи диференційного діагнозу патології судин головного мозку з іншими органічними ураженнями головного мозку.
85. Пухлини спинного мозку. Класифікація, клініка, діагностика.
86. Клініка екстремедулярних пухлин спинного мозку.
87. Клініка інтрамедулярних пухлин спинного мозку.
88. Допоміжні методи діагностики пухлин спинного мозку.
89. Значення електрофізіологічних методів (Ехо-ЕГ, ЕЕГ, РЕГ) в нейрохірургії.

90. Значення рентгенологічних методів (краніографія, ангіографія, комп'ютерна томографія) в нейрохірургії.
91. Травматичні ушкодження хребта та спинного мозку. Класифікація, клініка, діагностика.
92. Перша допомога та транспортування хворих із травматичними ушкодженнями хребта та спинного мозку.
93. Нейрохірургічні операції при закритих ушкодженнях хребта та спинного мозку.
94. Відкриті ушкодження хребта та спинного мозку. Їх хірургічне лікування.
95. Ранні та пізні ускладнення при травмах хребта і спинного мозку та їх профілактика.
96. Відновлювальне лікування при травматичних ушкодженнях хребта та спинного мозку.
97. Травматичні ушкодження периферичних нервів. Класифікація, клініка, діагностика.
98. Особливості первинної обробки ран при відкритих ушкодженнях периферичних нервів.
99. Нейрохірургічне лікування травматичних ушкоджень периферичних нервів.
100. Больові синдроми (каузалгії, ампутаційні болі, фантомні болі). Клініка, діагностика, невідкладна допомога.
101. Основні больові феномени в ділянці обличчя при ураженнях нервової системи. Особливості диференціальної діагностики.
102. Невралгія трійчастого нерва. Клініка, диференціальна діагностика і лікування.
103. Невралгія язико-глоткового нерва. Клініка, диференціальна діагностика і лікування.

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю Модуля 2. «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології».

1. Класифікація гострого апендициту. Клініка, діагностика, диференційна діагностика, оперативне втручання.
2. Ускладнення гострого апендициту. Лікувальна тактика при апендикулярному інфільтраті та апендикулярному абсцесі.
3. Захворювання підшлункової залози. Гострий панкреатит.
4. Ускладнення гострого панкреатиту: ранні (токсемічні, або вісцеропатичні), гнійні та післянекротичні.
5. Хронічний панкреатит. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікувальна тактика та варіанти оперативних втручань.
6. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки. Види оперативних втручань при лікуванні виразкової хвороби.
7. Перфоративна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, методи діагностики, оперативне лікування.
8. Кровоточуча виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Консервативна терапія, показання до операції та методи оперативного втручання.
9. Ускладнення виразкової хвороби: стеноз, пенетрація, малігнізація. Види оперативних втручань.
10. Класифікація гострої кишкової непрохідності. Механічна кишкова непрохідність - гостра obturaційна кишкова непрохідність, гостра strangulaційна кишкова непрохідність. Динамічна кишкова непрохідність.
11. Перитоніти. Розповсюджені форми перитоніту. Основні моменти оперативного втручання та особливості дренивання черевної порожнини при розповсюдженому перитоніті.
12. Обмежені форми перитоніту. Оперативне лікування обмежених форм перитоніту.

13. Комплексне лікування перитоніту.
14. Захворювання товстої кишки. Хвороба Крона. Неспецифічний виразковий коліт. Хвороба Гіршпрунга.
15. Захворювання прямої кишки. Геморой, тріщини, випадіння прямої кишки. Показання до операції та вибір методу оперативного втручання.
16. Гострий парапроктит.
17. Сучасна хірургічна травма в умовах масових ушкоджень при катастрофах і надзвичайних ситуаціях. Основи лікувально-евакуаційних заходів в сучасних умовах.
18. Медичне сортування, евакуація постраждалих.
19. Серцево-легенева реанімація: відновлення прохідності дихальних шляхів, дихання, кровообігу. Первинна підтримка життя.
20. Бойова хірургічна травма. Вогнепальна рана. Вибухова травма. Класифікація, клінічна картина. Ранова балістика, патоморфологія ранового процесу.
21. Лікування вогнепальних ран. Первинна і вторинна хірургічна обробка вогнепальної рани. Медикаментозне лікування
22. Травматичний шок як перший період травматичної хвороби. Ступені тяжкості шоку.
23. Травматична хвороба. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації. Основи інтенсивної інфузійної терапії.
24. Ускладнення травматичної хвороби: респіраторний дістресс-синдром, ДВЗ-синдром, жирова емболія, первинна і вторинна поліорганна недостатність. Тактика лікування.
25. Нейротравма. Ушкодження черепа та хребта.
26. Поранення лиця і шиї. Класифікація травм м'яких тканин, ЛОР – органів, очей, лицевого скелету. Повітряна емболія.
27. Ушкодження грудної клітки. Пневмоторакс. Гемоторакс.
28. Забій і тампонада серця. Нестабільна грудна клітка. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації.
29. Ушкодження живота. Закрита травма живота. Ножові та вогнепальні поранення.
30. Краш-синдром.
31. Політравма. Механізми компенсації при тяжкій травмі
32. Комбіновані радіаційні та хімічні ураження. Синдром взаємного обтяження.
33. Термічна опікова травма. Опікова хвороба. Класифікація. Патоморфологія ранового процесу, визначення глибини і площі ушкоджень.
34. Термічна холодова травма. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації.
35. Онкозахворювання, основні ознаки пухлинної клітини і пухлинної тканини. Інфільтративний ріст, метастазування.
36. Основні причини раку, сучасні уявлення про канцерогенез, канцерогени.
37. Онкозахворюваність, онкосмертність, структура, облік і динаміка.
38. Класифікація онкозахворювань, стадії, система TNM.
39. Організація і задачі онкослужби. Протиракова боротьба, диспансеризація онкохворих.
40. Рання діагностика і скринінг онкозахворювань. Онконастороженість.
41. Первинна і вторинна профілактика онкозахворювань.
42. Радикальне лікування онкозахворювань; комбінована і комплексна терапія, принципи, методи.
43. Рак губи: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, принципи класифікації, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, принципи лікування.
44. Рак слизової порожнини рота: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, принципи класифікації, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, принципи лікування.

45. Рак язика: захворюваність, причини, епідеміологія, принципи класифікації, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, принципи лікування.
46. Рак стравоходу: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, принципи лікування.
47. Рак шлунка: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування.
48. Первинна і вторинна профілактика раку стравоходу та шлунка.
49. Рак підшлункової залози: захворюваність, причини, передракові захворювання, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, загальні принципи лікування, профілактика.
50. Рак ободової кишки: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування.
51. Рак прямої кишки: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування.
52. Первинна і вторинна профілактика на рак ободової і прямої кишки.
53. Рак легені: захворюваність, причини, епідеміологія, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування
54. Первинна і вторинна профілактика раку легені.
55. Пухлини середостіння (тимома, лімфосаркома, тератома): клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, загальні принципи лікування.
56. Рак молочної залози: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, принципи скринінгу на рак молочної залози, профілактика раку молочної залози.
57. Рак щитовидної залози: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування.
58. Лімфогранульоматоз: клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, загальні принципи лікування.
59. Рак шкіри: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування.
60. Меланома: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, загальні принципи лікування; первинна і вторинна профілактика.
61. Рак тіла матки: захворюваність, причини, епідеміологія, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування.
62. Рак шийки матки: захворюваність, причини, епідеміологія, передракові захворювання, клініка, діагностика, рання діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, принципи лікування; первинна і вторинна профілактика.
63. Рак нирки: захворюваність, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, загальні принципи лікування.
64. Рак сечового міхура: захворюваність, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, загальні принципи лікування.
64. Рак передміхурової залози: захворюваність, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, класифікація, загальні принципи лікування.

Перелік практичних навичок для підсумкового модульного контролю Модуля 1. «Загальна хірургія. Хірургічні захворювання органів ший, грудної клітки, периферичних судин, черевної порожнини. Питання нейрохірургії в стоматології».

1. Використовувати антисептичні препарати в хірургічній практиці, стерилізувати перев'язочний, шовний матеріал, білизну та інструментарій, підготувати руки хірурга та операційне поле до операції.
2. На основі даних обстежень сформулювати попередній, клінічний та заключний діагнози.
3. Сформулювати показання до операції, визначити ступень ризику та вид оперативного втручання.
4. Транспортувати, годувати хірургічного хворого, стежити за пов'язками та дренажами, попереджувати виникнення пролежнів.
5. Зупиняти зовнішні кровотечі. Визначати ступінь крововтрати, групу крові та резус-фактор, провести проби на сумісність та перелити кров за показаннями, надати першу допомогу при гемотрансфузійних ускладненнях.
6. Надати першу допомогу та опрацювати план лікувальних засобів при невідкладних станах.
7. Діагностувати шок, надавати першу допомогу, визначати лікування.
8. Проводити первинну та вторинну хірургічну обробку ран, медикаментозне лікування ран.
9. Накладати марлеві пов'язки на різні сегменти тіла.
10. Діагностувати та лікувати гнійну, анаеробну та специфічну інфекцію.
11. Відпрацювати тактику вирішення асоційованих зі СНІДом хірургічних проблем.
12. Діагностувати системну запальну реакцію, сепсис.
13. Надавати першу допомогу, здійснювати транспортну іммобілізацію, накладати пов'язки при різних видах пошкоджень на різні ділянки тіла.
14. Визначати глибину і площу термічних уражень, надавати першу допомогу та лікувати хворих з опіками, відмороженням, електротравмою.
15. Проводити екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоці, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця.
16. Оволодіти методами забезпечення прохідності дихальних шляхів, фіксування язика.
17. Виконувати штучне дихання.
18. Проводити непрямий масаж серця.
19. Здійснювати серцево-легеневу реанімацію в алгоритмі проведення як одним, так і двома реаніматологами.
20. Визначати групи крові та резус-фактор.
21. Переливання крові та кровозамінників.
22. Підготовка рук хірурга до операції.
23. Обробка операційного поля.
24. Проводити місцеву анестезію.
25. Брати участь у проведенні наркозу.
26. Асистувати на хірургічних операціях.
27. Пальцьове обстеження прямої кишки.
28. Катетеризація сечового міхура.
29. Брати участь у вправлянні вивихів.
30. Введення протиправцевої сироватки та анатоксину.
31. Оцінити дані допоміжних методів дослідження (рентгенографія черепа, хребта, огляд окуліста, Ехо, ЕЕГ, УЗДГ, комп'ютерна томографія, МРТ, ангіографія та ін.).
32. Надати невідкладну допомогу хворим з гострою ЧМТ, травмою хребта, спинного мозку і периферичних нервів, гострими проявами захворювань судин головного мозку.
33. Надати невідкладну допомогу при синдромі внутрішньочерепної гіпертензії.
34. Надати невідкладну допомогу хворим із дисфункцією лікворного шунта.

35. Вивести хворого з епілептичного статусу.
36. Провести місцеву блокаду при різко вираженому больовому синдромі.
37. Провести люмбальну пункцію, ліквородинамічні проби, оцінити отримані дані.
38. Провести тимчасову зупинку кровотечі при різних видах травми нервової системи: пальцеве притиснення судин на протязі, накладення джгута і т.п.
39. Провести іммобілізацію при пошкодженнях хребта.
40. Накласти асептичну пов'язку при різних видах травми нервової системи.
41. Провести первинну хірургічну обробку ран м'яких тканин голови.
42. Оформити історію хвороби, лікарняний лист, рецепт.

Перелік практичних навичок для підсумкового модульного контролю Модулю 2 «Хірургічні захворювання черевної порожнини. Хірургія надзвичайних ситуацій. Питання онкології в стоматології».

1. Використовувати антисептичні препарати в хірургічній практиці, стерилізувати перев'язочний, шовний матеріал, білизну та інструментарій, підготувати руки хірурга та операційне поле до операції.
2. На основі даних обстежень сформулювати попередній, клінічний та заключний діагнози.
3. Сформулювати показання до операції, визначити ступень ризику та вид оперативного втручання.
4. Транспортувати, годувати хірургічного хворого, стежити за пов'язками та дренажами, попереджувати виникнення пролежнів.
5. Зупиняти зовнішні кровотечі. Визначати ступінь крововтрати, групу крові та резус-фактор, провести проби на сумісність та перелити кров за показаннями, надати першу допомогу при гемотрансфузійних ускладненнях.
6. Надати першу допомогу та опрацювати план лікувальних засобів при невідкладних станах.
7. Діагностувати шок, надавати першу допомогу, визначати лікування.
8. Проводити первинну та вторинну хірургічну обробку ран, медикаментозне лікування ран.
9. Накладати марлеві пов'язки на різні сегменти тіла.
10. Діагностувати та лікувати гнійну, анаеробну та специфічну інфекцію.
11. Відпрацювати тактику вирішення асоційованих зі СНІДом хірургічних проблем.
12. Діагностувати системну запальну реакцію, сепсис.
13. Надавати першу допомогу, здійснювати транспортну іммобілізацію, накладати пов'язки при різних видах пошкоджень на різні ділянки тіла.
14. Визначати глибину і площу термічних уражень, надавати першу допомогу та лікувати хворих з опіками, відмороженням, електротравмою.
15. Проводити екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоці, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця.
16. Оволодіти методами забезпечення прохідності дихальних шляхів, фіксування язика.
17. Виконувати штучне дихання.
18. Проводити непрямий масаж серця.
19. Здійснювати серцево-легеневу реанімацію в алгоритмі проведення як одним, так і двома реаніматологами.
20. Визначати групи крові та резус-фактор.
21. Переливання крові та кровозамінників.
22. Підготовка рук хірурга до операції.
23. Обробка операційного поля.
24. Проводити місцеву анестезію.
25. Брати участь у проведенні наркозу.
26. Асистувати на хірургічних операціях.

27. Пальцьове обстеження прямої кишки.
28. Катетеризація сечового міхура.
29. Брати участь у вправлянні вивихів.
30. Введення протиправцевої сироватки та анатоксину.
31. Оформлення медичної документації на онкологічного хворого.
32. Загальноклінічне обстеження хворих.
33. Стоматоскопія.
34. Пальпація лімфатичних вузлів шиї.
35. Пункція лімфатичних вузлів.
36. Збір матеріалу для цитологічного дослідження.
37. Біопсія пухлин порожнини рота, шкіри обличчя.
38. Бімануальне обстеження пухлин порожнини рота.
39. Асистенція при малих операціях.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Методи контролю

- Опитування (перевірка теоретичних знань та практичних навичок).
- Тестовий контроль.
- Написання та захист історії хвороби
- Написання огляду наукової літератури (рефератів), виконання індивідуальних завдань, їх захист.

Поточний контроль. Перевірка на практичних заняттях теоретичних знань і засвоєння практичних навичок, а також результатів самостійної роботи студентів. Контролюються викладачами відповідно до конкретної мети навчальної програми. Оцінка рівня підготовки студентів здійснюється шляхом: опитування студентів, рішення й аналізу ситуаційних задач і тестових завдань, інтерпретації результатів клініко-інструментальних і клініко-лабораторних досліджень, контролю засвоєння практичних навичок.

Проміжний контроль. Перевірка можливості використання студентами для клініко-діагностичного аналізу отриманих теоретичних знань і практичних навичок по всіх вивчених темах, а також результатів самостійної роботи студентів. Здійснюється на останньому занятті за темою шляхом здачі практичних навичок, рішення ситуаційних задач і тестування.

Підсумкова контрольна робота (ПКР) проводиться по завершенню вивчення всіх тем блоку на останньому, контрольному, занятті за блоком.

З метою оцінки результатів навчання з хірургії проводиться **підсумковий контроль у формі екзамену, який рекомендовано для навчальних дисциплін, що є складовою інтегрованих тестових іспитів ЄДКІ та «Крок-2».**

До ПКР та екзамену допускаються студенти, які відвідали всі передбачені навчальною програмою лекції, аудиторні навчальні заняття, виконали в повному обсязі самостійну роботу й у процесі навчання набрали кількість балів, не менше, ніж мінімальну – **за першим блоком 70 балів, за другим – 40 балів.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента у першому блоці – **120**. Відповідно, у першому блоці максимальний бал за кожну тему складає: 120

балів : 16 тем = **7,5 балів**. Мінімальний бал за кожену тему становить: 70 балів : 16 тем = **4,4 бала**.

За ПКР № 1 студент максимально може отримати **80 балів**. ПКР вважається зарахованою, якщо студент отримав не менше ніж **50 балів**.

У другому блоці максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність студента складає 80. Відповідно, у другому блоці максимальний бал за кожену тему становить: 80 балів : 16 тем = **5 балів**. Мінімальний бал за кожену тему складає 40 балів : 16 тем = **2,5 бала**.

За ПКР № 2 студент може максимально отримати **40 балів**. ПКР вважається зарахованою, якщо студент отримав не менше ніж **30 балів**.

На екзамені студент може максимально отримати **80 балів**. Екзамен вважається складеним, якщо студент набрав не менше ніж **50 балів**. Розподіл балів на екзамені - див. вище у прикладі екзаменаційного білета.

Оцінка успішності студента

Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
Блок № 1	
Теми практичних занять з 1-ї по 16-у	7,5 бала за кожену з 16-ти тем
Разом за 16-ма темами	120
Підсумкова контрольна робота (ПКР) № 1	80
Разом за блоком № 1	200
Блок № 2	
Теми практичних занять з 17-ї по 32-гу	5 балів за кожену з 16 тем
Разом за 16-ма темами	80
ПКР № 2	40
Разом за блоком № 2	120
Екзамен	80
Разом за блоком № 2 та екзаменом	200

Критерії оцінювання

Знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

7,5 – 6,7 балів за тему у першому блоці, 5,0 – 4,4 бала за тему у другому блоці, 71-80 балів на ПКР № 1, 38-40 балів на ПКР № 2 та 71-80 балів на іспиті («відмінно» за національною шкалою, А за шкалою ЄКТС) – студент правильно відповів на 90-100% тестів формату Крок-2. Правильно, чітко логічно і повно відповідає на всі стандартизовані питання поточної теми, включно з питаннями лекційного курсу та самостійної роботи, чи іспитового білету. Тісно пов'язує теорію з практикою і правильно виконує практичну роботу із написанням висновку за отриманими результатами. Вільно читає результати лабораторних досліджень, вирішує ситуаційні задачі підвищеної складності, вміє узагальнювати матеріал, володіє методами лабораторних досліджень у необхідному обсязі.

6,7 – 5,9 балів за тему у першому блоці, 4,4 – 3,8 балів за тему у другому блоці, 61-70 балів на ПКР № 1, 35-37 балів на ПКР № 2 та 61-70 балів на іспиті («добре» за національною шкалою, В та С за шкалою ЄКТС) – студент правильно відповів на 70-89% тестів Крок-2. Правильно і по суті відповідає на стандартизовані питання поточної теми, лекційного курсу і самостійної роботи чи екзаменаційного білету. Демонструє виконання (знання) практичних навичок. Правильно використовує теоретичні знання при вирішенні практичних завдань. Вміє вирішувати легкі і середньої складності ситуаційні задачі. Володіє необхідними практичними навиками і прийомами їх виконання в обсязі, що перевищує необхідний мінімум.

5,9 – 5,1 балів за тему у першому блоці, 3,8 – 3,2 балів за тему у другому блоці, 50-60 балів на ПКР № 1, 30-34 бали на ПКР № 2 та 50-60 балів на іспиті («задовільно» за національною шкалою, D та E за шкалою ЄКТС) – студент правильно відповів на 50-69% тестів формату Крок-2. Неповно, за допомогою додаткових питань, відповідає на стандартизовані питання поточної діяльності, лекційного курсу та самостійної роботи чи екзаменаційного білету. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь. Під час відповіді і демонстрації практичних навичок, студент робить помилки. Студент вирішує лише найлегші задачі, володіє лише обов'язковим мінімумом методів дослідження.

5,1 – 4,7 балів за тему у першому блоці, 3,2 – 2,6 балів за тему у другому блоці, 50 балів на ПКР № 1, 30 балів на ПКР № 2 та 50 балів на іспиті («незадовільно» за національною шкалою, Fx та F за шкалою ЄКТС) – студент правильно відповів на менше ніж 50% тестів формату Крок-2. Не знає матеріалу поточної теми чи питань екзаменаційного білету, не може побудувати логічну відповідь, не відповідає на додаткові запитання, не розуміє змісту матеріалу. Під час відповіді і демонстрації практичних навичок робить значні, грубі помилки.

7. ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Хірургія: підручник для студ. стомат факультету / [С.В.Малик, В.П. Польовий, М.В.Трофімов, В.Д.Шейко та ін.]; за ред. С.В.Малика. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 440с.
2. Загальна хірургія : базовий підруч. / [для студентів вищих мед. навч. закладів IV рівня акредитації] / [Хімича С.Д.; Желіба М.Д., Хімич С.Д., Герич І.Д. та ін.] ; за ред. М.Д. Желіби. – [2-ге вид., випр.] – К. : Медицина, 2016. – 448 с.
3. Загальна хірургія : навч. посіб. для студентів стоматологічного факультету / [С.В.Малик, А.Л. Челішвілі, Р.Б. Лисенко та ін.] ; за ред. С.В. Малика. – Полтава, 2015. – 145 с.
4. Спеціальна хірургія: навч. посіб. для студентів стоматологічного факультету / [С.В. Малик, А.Л., Б.П. Лисенко, Челішвілі та ін.] ; за ред. С.В. Малика. – Полтава, 2015. – 230 с.
5. Хірургія надзвичайних ситуацій: навч. посіб. для студентів стоматологічного факультету / [В.Д.Шейко, С.І. Панасенко, А.Л. Челішвілі,] – Полтава, 2019. – 217 с.
6. Нейрохірургія: Підручник/ В.І. Цимбалюк, Б.М.Лузан, І.П.Дмитерко та ін./За ред. акад. В.І.Цимбалюка. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 304 с.
7. Онкологія: підручник / А.І. Шевченко, О.П. Колеснік, Н.Ф. Шевченко, О.М. Сидоренко, А.В. Каджоян, О.М. Левик, Є.І. Савченко, А.Ю. Полковніков; за ред. А.І. Шевченка. – Вінниця: Нова Книга, 2019. – 512 с.
9. Онкологія: підручник / Ю.В. Думанський, А.І. Шевченко, І.Й. Галайчук та ін.; за ред.. Г.В. Бондаря, А.І. Шевченка, І.Й. Галайчука.- 2-е вид., переробл. та допов.- К.: ВСВ «Медицина», 2019.- 520 с.

Додаткова

1. Хірургія / за ред Л.Я. Ковальчука.- Тернопіль: Укрмедкнига, 2010.- 1056 с
2. Організація надання спеціалізованої нейрохірургічної допомоги у військовий час. Методичні вказівки (згідно оборонної військової доктрини) / [Педаченко Є.Г., Данчин О.Г., Поліщук М.Є., Цимбалюк В.І.] – Київ, 2014. – 10 с.
3. Клінічна хірургія/ за ред Л.Я. Ковальчука, В.Ф. Саєнка, Г.В. Книшова.- Тернопіль: Укрмедкнига, т.1. 2000.- 536 с

4. Загальна хірургія з клінічною психологією: підруч. [для студентів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівня акредитації] / [О.Є. Каніковський, О.І. Дронов, В.П. Польовий та ін.] – Вінниця: Рогальська І.О., 2015. – 589 с.
5. Невідкладні стани в хірургії : навч. посіб. для студентів вищих мед. навч. закладів I-III рівнів акредитації / [К. М. Бобак, А. І. Бобак, В. В. Киретів та ін.] ; за ред. Л. М. Ковальчука. – К. : Медицина, 2017. – 599 с.
6. Симптоми і синдроми у хірургії : навч. посіб. для студентів, лікарів–інтернів, курсантів вищ. мед. навч. закл. / [І. Д. Герич С. Д. Хімич та ін.] ; за ред. І. Д. Герич., – Київ: Медицина, 2016. – 304 с.
7. Хірургічні хвороби : [підруч. для студентів, лікарів–інтернів і лікарів–слухачів закладів (фак.) післядиплом. освіти за спец. "Загальна практика – сімейна медицина"] / [П.Д. Фоміна, Я.С. Березницького, О. А. Вільцанюк, М. Д. Желіба та ін.] ; за ред. П. Д. Фоміна. – К. : Медицина, 2016. – 406 с.
8. Л.Я. Ковальчук, Ю.П. Спіженко, В.Ф.Саєнко та інші. Шпитальна хірургія . Тернопіль: Укрмедкнига, 1999.- 590с
9. Бадюк М.І., Левченко Ф.М., Токарчук В.П., Солярик В.В. та ін. Організація медичного забезпечення військ: Підруч. [для студ. вищ. мед. закл. освіти України III-IV рівнів акредитації] / За ред. професора Паська В.В. – К.: "МП Леся", 2005. – 425 с.
10. Удосконалення лікування та реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України з бойовою психічною травмою : методичні рекомендації / О.В. Друзь, О.Г. Сиропятов, М. І. Бадюк та ін. ; МО України, НАМН, Укр. військово-медична акад. - К. : Леся, 2015. - 51 с. - Бібліогр.: с. 50-51.
11. Шевченко А.І. із співавт. Біопсія у діагностиці злоякісних пухлин. Посібник для студентів і лікарів., Запоріжжя, 2017.
12. Шевченко А.І. Паліативна допомога онкологічним хворим. Навч. посібн. для студентів, лікарів–інтернів і сімейних лікарів. Запоріжжя, 2013.
13. Щепотін І.Б., Ганул В.Л., Клименко І.О. та ін. Онкологія.- К.:Книга плюс. – 2006. – 496с.

Інформаційні ресурси

1. Національна наукова медична бібліотека України [Електронний ресурс] . – Електрон. дан. – К. : [б. и.], 2002. – Режим доступу : <http://www.library.gov.ua/>.
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс] . – Електрон. дан. – К. : [б. и.], [199-]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Free Medical Journals [Електронний ресурс] / The Geneva Foundation for Medical Education and Research. – Електрон. дан. – [S. l. : s. n.]. – Режим доступу: http://www.gfmer.ch/Medical_journals/Free_medical.php
4. National electronic Library for Health [Електронний ресурс] : Guidelines Finder / National Health Service – NHS. – Електрон. дан. – [S. l. : s. n.]. – Режим доступу: <http://www.evidence.nhs.uk/>
5. <http://www.websurg.ru>
6. <https://endoscop.tv/index/>
7. <http://unci.org.ua/>
8. <http://www.esmo.org>
9. <https://www.nccn.org/>
10. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>
11. <https://www.thelancet.com/journals/lanonc/issue/current>
12. <https://biblumsa.blogspot.com/>
13. www.vertigo.ru
14. <http://neuronews.com.ua>
15. www.med.harvard.edu/AANLIB/home.html